

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDÎ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

9.Ekim.2016, Pazar - Sayfa 1
(Dersler öğle namazından bir saat önce başlar)

Türkçe Tercüme & Şerhi
Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir
Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

Eser Hakkında

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtip anlatmak ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek maksadıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

Ses kayıtları ve Ders notlarına
www.sifadersleri.com
adresinden ulaşabilirsiniz.

DERS KONUSU:

- 1. BÖLÜM:** Yüceler Yücesi Cenâb-ı Hakk'ın Resûl-i Ekrem'in Şân ve Şerefini Yüceltmesi
- 3. KISIM:** Resûl-i Ekrem'in Allah Katındaki Üstün Değeri
- 2. FASIL:** Mi'râc Gecesinde Olanlar

Arapça Kaynak sf. 236
Türkçe Tercüme, Cilt.1 - sf. 391

قال المؤلف رحمه الله: ما في هذا الحديث من ذِكْرِ الحجاب فهو في حقّ المخلوق لا في حق الخالق ، فهم المحجوبون ، والباري جلّ اسْمُهُ منزّه عما يَحْجُبُهُ ، إذ الحُجْبُ إنما تُحِيطُ بمقدّر محسوس ، ولكن حُجْبُهُ على أبصار خَلْقِهِ وبصائرهم وإدراكاتهم بما شاء وكيف شاء ، ومتى شاء ، كقوله [تعالى]: ﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ﴾ [المطففين: ١٥].

فقوله في هذا الحديث: «الحجاب» ، و«إذ خرج مَلَكٌ من الحجاب» يجب أن يقال: إنه حجابٌ حَجَبَ به مَنْ وراءه من ملائكته عن الاطلاع على ما دونه من سُلْطَانِهِ وعظَمَتِهِ ، وعجائب ملكوته وجَبَرَوْتِهِ.

Kādî İyâz şöyle demiştir:

“Bu hadiste geçen üstünü örtmek, engellemek anlamındaki “hicâb”, yaratılmışlar için söz konusudur. Allah Teâlâ hakkında, örtüp engellemekten söz edilemez; O, böyle şeylerden yücedir. Yaratılanlar ise örtülen, engellenen varlıklardır. Eni, boyu, derinliği olan varlıkların örtünmesinden söz edilebilir. Yaratılan varlıkların, Kendi zâtını gözleriyle görmesini, anlayıp kavramasını ise dilediği sûret ve şekle bağlamış, onu da dilediği zamana kadar engellemiştir. “Heyhât! Onlar o gün Rablerini görmekten mahrumdurlar.”² âyeti de bunu göstermektedir.”

Bu âyet, mü'minlerin kıyâmet gününde Rablerini göceklerini ifâde etmektedir.

Perde Nasıl Anlaşılmalı?

Okuduğumuz bu hadiste geçen “İşte o sırada perdeden bir melek çıkıverdi.” cümlesini tefsir ederken, “perde” ifâdesi hakkında şöyle demek gerekir:

Bu perde; Cenâb-ı Hakk'ın perdenin ötesinde kalan saltanatını, azametini, sonsuz kudretini ve uçsuz bucaksız mülkünü meleklerin görmesini engelleyen bir perdedir.

ويدلُّ عليه^(٢) من الحديث قولُ جبريل - عن الملك الذي خرج من وراءه :
«إِنَّ هَذَا الْمَلِكَ مَا رَأَيْتُهُ مِنْذُ خُلِقْتُ قَبْلَ سَاعَتِي هَذِهِ» .
فدلَّ [على] أَنَّ هَذَا الْحِجَابَ لَمْ يَخْتَصَّ بِالذَّاتِ .
ويدلُّ عليه قولُ كعب في تفسير : «سِدْرَةُ الْمُتَنَهَى» قال : إِلَيْهَا يَنْتَهِي عِلْمُ
المَلَائِكَةِ ، وَعِنْدَهَا يَجِدُونَ أَمْرَ اللَّهِ ، لَا يَجَاوِزُهَا عِلْمُهُمْ .

وأما قوله : «الَّذِي يَلِي الرَّحْمَنَ» فَيُحْمَلُ عَلَى حَذْفِ الْمُضَافِ ، أَيْ يَلِي
عَرْشَ الرَّحْمَنِ ، أَوْ أَمْرًا ، مِنْ عَظِيمِ آيَاتِهِ ، أَوْ مَبَادِيءِ حَقَائِقِ مَعَارِفِهِ ، مِمَّا
هُوَ أَعْلَمُ بِهِ ، كَمَا قَالَ تَعَالَى : ﴿ وَسَكَّنِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا ﴾ [يوسف : ٨٢]
أَي : أَهْلَهَا .

Cebrâil aleyhisselâmın, perdenin arkasından çıkan melek hakkında:
“Yaratıldığım günden bu âna kadar bu meleği hiç görmedim.” deme-
si, sözü edilen perdenin, onun ötesinde kalan ilâhî saltanatı meleklerin
görmesini engellediğini göstermektedir. Yoksa bu perde, Allah Teâlâ’nın
görülmesini engelleyen bir şey değildir.

Sidretülmüntehâ’nın anlamını açıklarken, tâbiîn âlimi Kâ’bü’l-Ah-
bâr’ın¹ (v. 32/652) söylediği şu söz de bunu göstermektedir:

“Sidretülmüntehâ, meleklerin bilgisinin son bulunduğu yerdir; melekler
Allah’ın emirlerini orada alırlar; bilgileri onun ötesine geçmez.”²

Yine aynı hadisteki “Peygamber aleyhisselâm Burak’a bindi, Allah’ın
önündeki perdeye vardı.” cümlesinde geçen “Allah’ın önü” ifâdesi,
Allah’ın Arş’ının önündeki perde veya Allah’ın muazzam âyetlerinin
önündeki perde, yahut ma’rifetullahı gerçekleştiren başlangıcın önündeki
perde demek olabilir. Şu âyette görüldüğü gibi, burada da muzâfın hazf
edildiği anlaşılmaktadır: “İstersen içinde bulunduğumuz şehre sor.” âyeti,³
“İstersen içinde bulunduğumuz şehir halkına sor.” anlamındadır. Her şe-
yin en doğrusunu Allah bilir.

“Ves’eli’l-karyete” âyetini “ves’el ehle’l-karyeti”⁴ şeklinde
bir muzâf takdir ederek anlamak gerektiği gibi, bu hadis-
teki “yelî’r-Rahmâne” ifâdesini de “yelî Arşe’r-Rahmâni”,
“yelî emre’r-Rahmâni” gibi bir muzaf takdiriyle anlamak
uygun olabilir.

1. Kâ’bü’l-Ahbâr hakkında bilgi için bk. I, 76.

2. İbni Ebî Şeybe, el-Musannef (Hût), VII, 47.

3. Yûsuf 12/82.

4. Yûsuf 12/82.

وقوله: فقل من وراء الحجاب «صدق [عبدی] ، أنا أكبر» فظاهره أنه سمع
في هذا الموطن كلام الله ، ولكن من وراء حجاب ، كما قال: ﴿ وَمَا كَانَ
(ب/٤٩) لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ ﴾ [الشورى: ٥١]؛ أي: وهو
لا يراه ، حجب بصره عن رؤيته .

فإن صحَّ القول بأنَّ محمدًا ﷺ رأى ربَّه [عز وجل] فيحتمل أنه في غير هذا
الموطن . بعد هذا أو قبله ، رفع الحجاب عن بصره حتى رآه . والله أعلم^(١) .

Aynı hadiste bir de “Perdenin gerisinden o meleğe: ‘Kulum doğru söyledi. En büyük Benim, en büyük Benim!’ diye cevap verildi.” ifâdesi geçmektedir. İlk bakışta bu cümleden, Peygamber Efendimiz’in orada, vâsitasız bir şekilde Allah Teâlâ’nın sözünü duyduğu anlaşılmaktadır. Fakat “Allah’ın bir beşerle konuşması ancak vahiyle veya perde arkasından olur.”¹ âyetinde ifâde buyurulduğu gibi, Peygamber Efendimiz, Cenâb-ı Hakk’ı görmesine engel olan bir “perdenin gerisinden” duymuştur.

Şâyet “Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Mi’râc’da Rabbini gördü.” hadisi sahîh ise, bu görme olayı, ezânın öğretildiği mevkiden başka bir yerde olmuştur. Bu olaydan sonra veya önce Peygamber Efendimiz’in gözünden perde kaldırılmış, o da Rabbini görmüştür.

Doğrusunu Allah daha iyi bilir.²

1. Şûrâ 42/51.

2. Bu konu, “Resûl-i Ekrem’in Rabbini Görmesi” bahsinde ele alınacaktır (bk. I, 406).

فصل

[فِي حَقِيقَةِ الْإِسْرَاءِ، هَلْ كَانَ بِالرُّوحِ أَمْ بِالرُّوحِ وَالْجَسَدِ] ^(۲)

ثم اختلف السلف والعلماء: هل كان أسري ^(۳) بروحه أو جسده؟ على ثلاث مقالات: فذهب طائفة إلى أنه إسرائ بالروح، وأنه رؤيا منام، مع اتفاقهم أن رؤيا الأنبياء حق ووحي، وإلى هذا ذهب معاوية.

وحكى عن الحسن، والمشهور عنه خلافه، وإليه أشار محمد بن إسحاق، وحيثهم قوله تعالى: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ [الإسراء: ۶۰].

3. Muâviye bin Ebî Süfyân, Mekke Fethi'nde Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem'e vahiy kâtipliği yaptı. Onun vahiy kâtibi olmadığı, sadece hükümdarlara gönderilen mektupları yazdığı da söylenmektedir. Muâviye, Hz. Ömer zamanında Suriye vâlisi, 40 (660) yılında vefât edene kadar da Suriye'nin hâkimi oldu. Peygamber Efendimiz'in izârî, ridâsı, gömleği, bir miktar saç ve tırnağını elde etmiş; öldüğü zaman kefen olarak bu gömleğe sarılmasını, kabirde alınının geleceği yere Resûlullah'ın saç ile tırnaklarının konmasını vasiyet etmişti (Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, II, 402-403).

1. İbni İshâk, hadis ilmini önce babasından, amcalarından ve Medineli âlimlerden öğrendi. Kütüb-i Sitte âlimleri ve daha başkaları da ondan hadis rivâyet etti. Siyer ve Megâzî ilimlerinde derinleşerek ünlü es-Sîre adlı eserini kaleme aldı.

2. İsrâ 17/60.

3. İsrânın Mâhiyeti, Mi'râc'ın Ruhla mı, Bedenle mi Olduğu?

Sahâbe ve tâbiîn ile diğer İslâm âlimleri, İsrâ olayının sadece rûh ile mi, yoksa hem ruh hem beden ile mi meydana geldiği konusunda ihtilâf etmiş ve bu hususta üç farklı görüş ortaya koymuşlardır.

Mi'râc Uykuda mı Oldu?

Birinci Görüş: Bazıları; peygamberlerin rüyâsının bir gerçek ve bir vahiy olduğunu kabul etmekle beraber, Mi'râc'ın sadece rûh ile yani uykuda meydana geldiğini söylemiştir. Sahâbeden Muâviye bin Ebî Süfyân³ bu görüştedir.

Hasan-ı Basrî'nin de bu görüşte olduğuna dâir bir rivâyet varsa da, siyer ve megâzî âlimi Muhammed ibni İshâk'ın¹ (v. 151/768) belirttiğine göre, Hasan-ı Basrî bunun tam aksini söylemiştir.

Mi'râc'ın rüyâda olduğunu söyleyenler şu âyet-i kerîmeye dayanmaktadır:

“Mi'râc'ta sana gösterdiğimiz ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ o görüntüleri insanları sadece sınamak için ortaya koyduk.”²

Mi'râc hadisesinin mü'minlerin imanını, kâfirlerin de inkârını artırması, Müslüman olduğunu ileri sürenlerden bazılarının dinden dönmesi bu olayın tam bir fitne (deneme vesilesi) olduğunu göstermektedir. Bazı âlimler Mi'râc'ın iki defa meydana geldiğini, birincisinin, Resûlullah Efendimiz'i bedeniyle yaptığı asıl Mi'râc'a hazırlamak için rüyâda olduğunu söylemişlerdir.

٤٥٠ - وما حكوا عن عائشة أنها قالت: ما فقدتُ جسدَ رسولِ الله ﷺ (٤).

٤٥١ - وقوله: «بيننا أنا نائم» (١).

٤٥٢ - وقول أنس: وهو نائم في المسجد الحرام.. وذكر القصة، ثم قال في آخرها: «فاستيقظتُ وأنا بالمسجد الحرام» (٢).

Mi'râc'ın rüyâda olduğunu söyleyenlerin bir diğer delili, Hz. Âişe radıyallahu anhanın: “Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemnin bedeninin yatağından ayrıldığını hissetmedim.” dediğine dâir rivâyetidir.³

Onların bir başka delili de, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemnin Mi'râc'ı anlatmaya “Ben uykudayken.” diye başlamasıdır.

Bir diğer delilleri de, Enes ibni Mâlik'in Mi'râc'ı anlatırken “Resûlullah Mescid-i Haram'da uyurken” diye söze başlaması, Efendimiz'in de sözü-nü: “Uyandım, bir de baktım ki Mescid-i Haram'dayım.” diye bitirmesi-dir.⁴

Bu rivâyette, Resûlullah “daha peygamber olmadan önce” kendisine üç meleğin üç ayrı günde geldiği, Cebrâil aleyhisselâmın onun kalbini yarıp temizlediği, sonra da Mi'râc'a çıkardığı anlatılmaktadır.

3. İbni İshâk, es-Sîre, s. 274, nr. 462. Kâdi İyâz, bir sonraki bahiste Mi'râc'ın uykuda olduğunu ileri sürenlerin delillerini ve bu rivâyeti tenkit edecektir.

4. Buhârî, Tevhîd 37, nr. 7517; Müslim, İmân 262, nr. 162.

وذهب مُعْظَمُ السَّلَفِ والمسلمين إلى أنه إسرائء بالجسد وفي اليقظة ، وهذا هو الحق ، وهذا^(٣) قول ابن عباس ، وجابر ، وأنس ، وحذيفة ، وعُمر ، وأبي هريرة ، ومالك بن صَعَصَعَة ، وأبي حَبَّة البَدْرِي ، وابن مسعود ، والضَّحَّاك ، وسعيد بن جُبَيْر ، وقتادة ، وابن المسيَّب ، وابن شهاب ، وابن زَيْد ، والحسن ، وإبراهيم ، ومسروق ، ومجاهد ، وعكرمة ، وابن جُرَيْج ، وهو دليل قول عائشة^(٤) ، وهو قول الطبري ، وابن حنبل ، وجماعة عظيمة من المسلمين ، وهو قول أكثر المتأخرين من الفقهاء والمحدثين والمتكلمين والمفسرين .

Bir sonraki bahiste görüleceği üzere Kâdî İyâz, Hz. Âişe'nin görüşünü şöyle ifâde etmiştir: “Hz. Âişe'nin, Resûlullah'ın bedeninin yatağından ayrılmadığını söylemesine gelince; o bizzat yaşadığı bir olaydan söz etmemiştir. Çünkü Hz. Âişe, Mi'râc olayı meydana geldiğinde henüz Resûl-i Ekrem ile evlenmemiştir; üstelik o sıralarda, henüz duyduğunu aklında tutacak yaşta da değildi. Mi'râc olayının meydana geldiği zaman konusundaki farklı görüşleri dikkate alırsak, belki de o sırada henüz doğmamıştı. Çünkü Mi'râc, İbni Şihâb ez-Zührî ve onun görüşüne taraftar olanlara göre, peygamberlikten bir buçuk yıl sonra (milâdî 611 yılında) Mekke'de meydana gelmiştir. Hz. Âişe ise (milâdî 614'te doğduğuna göre) hicret sırasında sekiz yaşlarında idi.”

Mi'râc Uyanıkken mi Oldu?

İkinci Görüş: Ashâb ve tâbiînin büyük çoğunluğu, Mi'râc'ın uyanıkken ve bedenle meydana geldiğini kabul etmiştir. Doğru olan da budur. Bu görüşü ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Abbâs, Câbir ibni Abdillâh, Enes ibni Mâlik, Huzeyfe İbnü'l-Yemân, Hz. Ömer, Ebû Hüreyre, Mâlik ibni Sa'sa'a, Ebû Habbe el-Bedrî, Abdullah ibni Mes'ûd benimsemiştir.

Tâbiîn âlimlerinden de Dahhâk ibni Müzâhim, Saîd ibni Cübeyr, Katâde bin Diâme es-Sedûsî, Saîd ibni Müseyyeb, İbni Şihâb ez-Zührî, Abdurrahmân ibni Zeyd ibni Eslem, Hasan-ı Basrî, İbrâhim en-Nehaî, Mesrûk ibni Ecdâ', Mücâhid ibni Cebr, İkrime el-Berberî ve İbni Cüreyc bu görüştedir. Bu, aynı zamanda Hz. Âişe'nin görüşünün de delilidir.

Hz. Âişe'nin, “Mi'râc olayı uykuda meydana gelmiştir” dediğini kabul eden âlimlere göre, Kâdî İyâz'ın yukarıda geçen: “Bu aynı zamanda Hz. Âişe'nin görüşünün de delilidir.” cümlesinde bir düşüklük olduğunu söylemişler ve bu cümlenin “Ve hüve delîlün alâ ademi sıhhati kavli Âişe: Bu âlimlerin kanaati, Hz. Âişe'nin görüşünün sahîh olmadığını gösterir.” şeklinde olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu görüş, aynı zamanda İbni Cerîr et-Taberî, Ahmed ibni Hanbel ve Müslümanlardan büyük bir grup ile daha sonra gelen fıkıh, hadis, kelâm ve tefsir âlimlerinden büyük bir çoğunluğun da görüşüdür.

وقالت طائفة: كان الإسراء بالجسد يَقْطَعُ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدَسِ ، وَإِلَى السَّمَاءِ
بِالرُّوحِ ، وَاحْتَجُّوا بِقَوْلِهِ [تعالى]: ﴿سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا﴾ [الإسراء: ١] ، فَجَعَلَ ﴿إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا﴾ غَايَةَ
الْإِسْرَاءِ الَّذِي وَقَعَ التَّعَجُّبُ فِيهِ بِعَظِيمِ الْقُدْرَةِ ، وَالتَّمَدُّحُ بِتَشْرِيفِ النَّبِيِّ
مُحَمَّدٍ ﷺ بِهِ ، وَإِظْهَارِ الْكِرَامَةِ لَهُ بِالْإِسْرَاءِ إِلَيْهِ .

قال هؤلاء: ولو كان الإسراء بجسده إلى زائد على المسجد الأقصى (١/٥٠)
لذكره؛ فيكون أبلغ في المدح.

ثم اختلفت هذه^(٥) الفرقتان: هل صَلَّى ببيت المقدس ، أم لا؟

İsrâ Uyanikken, Mi'râc Uykuda mı Oldu?

Üçüncü Görüş: Daha başkaları da Mi'râc'ın, Kâbe'den Beytül-Makdis'e kadar olan kısmının bedenle ve uyanikken meydana geldiğini; Beytül-Makdis'ten semâya olan kısmının ise rûh ile yapıldığını söylemiştir. Bu görüşte olanların delili şu âyettir: “Bir gece kulu Muhammed'i, Mescid-i Harâm'dan alıp Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah her türlü kusurdan ve ortaktan münezzehtir.”¹ Onlara göre âyetteki “Mescid-i Aksâ'ya kadar” ifâdesi, hem Allah'ın yüce kudretine hayranlık duyulan gece yolculuğunun (İsrâ'nın) en son sınırının Mescid-i Aksâ olduğunu göstermekte, hem İsrâ olayı ile kendisine büyük şeref bağışlanan Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem övülmekte, hem de bu olay vesilesiyle onun üstün değeri dile getirilmektedir.

Bu üçüncü görüşü paylaşılanlar şunu da söylemiştir: Eğer Mescid-i Aksâ'dan sonra devam eden Mi'râc hâdisesi Resûlullah'ın bedeniyle vuku bulsaydı, Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de bunu da zikrederdi; o zaman Allah'ın Elçisi daha çok övülmüş olurdu.

Mi'râc'ın uyanikken ve bedenle meydana geldiğini söyleyenlerle, Beytül-Makdis'e kadar bedenle olduğunu söyleyenler Resûl-i Ekrem Efendimiz'in Beytül-Makdis'te namaz kıldırıp kıldırmadığı konusunda ihtilâf etmişlerdir.

1. İsrâ 17/1.

2. Huzeyfe ibnü'l-Yemân hakkında bilgi için bk. I, 83.

3. Tirmizî, Tefsîr 17/17, nr. 3147; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, V, 387.

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKŪKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

9.Ekim.2016, Pazar - Sayfa 9
(Dersler öğle namazından bir saat önce başlar)

Türkçe Tercüme & Şerhi
Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir
Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

٤٥٣ - ففي حديث أنس وغيره ما تقدم من صلاته فيه ^(١).

٤٥٤ - وأنكر ذلك حذيفة بن اليمان ، وقال : والله ! ما زالا عن ظَهْرِ الْبُرَاقِ
حتى رجعا ^(٢).

Enes ibni Mâlik ve başka sahâbîlerin rivâyet ettiği hadislerde Peygamber aleyhisselâmın Mescid-i Aksâ'da namaz kıldırıldığı belirtilmiştir.

Huzeyfe İbnü'l-Yemân² (ö. 36/656) ise böyle bir şey olmadığını belirterek şöyle demiştir:

“Allah’a yemin ederim ki, Resûl-i Ekrem ile Cebrâil, yeryüzüne dönünceye kadar Burak’ın sırtından hiç inmemişlerdir.”³

2. Huzeyfe ibnü'l-Yemân hakkında bilgi için bk. I, 83.

3. Tirmizî, Tefsîr 17/17, nr. 3147; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, V, 387.